

A reformkori irodalmi lapok címadási szokásairól

Ebben a dolgozatban a reformkor sajtójával foglalkozom, vizsgálódásom körét leszűkítve a magyar nyelvű, de nem feltétlen Magyarországon kiadott irodalmi lapokra és egyéb témájú újságok irodalmi melléklapjaira. Munkám során arra próbálok választ keresni, hogy mi jellemzi e korszak címadási szokását: mennyiben követi a XVIII. század gyakorlatát, illetve mennyiben lép új útra. A XVIII. századi újságok címadási szokásait ebben a dolgozatban nem vizsgálom – ezt THIMÁR Attila egy névtani tanulmányában már megtette (THIMÁR 1996: 28-32.). Ehelyett inkább e tanulmány folytatására vállalkozom. Tekintve azonban, hogy elődöm mindenféle újságot bevont elemzésébe (irodalmi, politikai, tudományos, gazdasági lapok; erkölcsi hetilapok, általános tájékoztatás, hirdetés), jelen dolgozat – éppen a vizsgált anyag leszűkítése miatt – annak szerves folytatása nem lehet.

A reformkor periodizációja még ma sem egyértelmű. Az irodalomtudomány, amely a történettudománytól kölcsönözte a terminust, maga is több datálási lehetőséget kínál. Dolgozatomban én nem ragaszkodtam a két legismertebb kezdetet jelölő dátum (1825 és 1832) egyikéhez sem, hanem – mivel sajtótörténeti szempontból ez látszott a legcélszerűbbnek – 1820-nál húztam meg a határt. A húszas évek elején ugyanis az előző századhoz képest jelentős változás áll be az újságok történetében: nagymértékben megszorodik nemcsak az irodalmi lapok, hanem más, egyéb témájú folyóiratok száma is. Az eddig ismert folyóiratok mellett megjelennek az almanachok és az első irodalmi divatlapok, s jelentősen megnő az irodalmi melléklapok száma is. Az utolsó adat, mely még szerepel felmérésemben: 1848; a szabadságharc utáni periódus vizsgálata egy másik dolgozat témája lehet majd. A vizsgált lapok címeit – THIMÁRhoz hasonlóan a kiadás évének, helyének megadásával, illetve az újságtípus és a kiadó megjelölésével – a könnyebb áttekinthetőség érdekében egy táblázatban foglaltam össze, amelyet a dolgozat végén egy függelékben közlök.

A magyar nyelvű irodalmi folyóiratok hazai előzményei a különböző témájú újságok melléklapjai voltak, melyek az adott lapot irodalmi vagy tudományos cikkek, közlemények seregének közlésétől mentesítették. Ezek a melléklapok azonban – ahogy azt KÓKAY megállapítja – elég alacsony színvonalúak voltak, mert a szerkesztők többnyire nem foglalkoztak velük, s szinte válogatás nélkül jelentették meg bennük azokat a munkákat, amelyek a kiadóhoz beérkeztek (KÓKAY 1979: 208.). A XVIII. században ilyen melléklapok voltak a *Magyar Musa* (a *Magyar Kurír* melléklapja; 1787–93.), a *Pozsonyi Magyar Musa* (a *Magyar Hírmondó* melléklapja; 1787–88.) és az *Új Bétsi Magyar Musa* (a *Bétsi Magyar Mercurius* melléklapja; 1793.), mely még ugyanezen évben a *Bétsi Magyar Bibliotheca* névre kereszteltetett. Ezek tehát azok a melléklapok, amelyeket 'a három Magyar Musa' néven is szoktak emlegetni címük azonossága miatt (PONGRÁCZ 1930: 374.). Tény, hogy a melléklapok címválasztása nem vall nagy fantáziára; ez talán éppen magyarázható, hogy ebben a kezdeti periódusban nem volt még nagy szerepük. Az első önálló irodalmi folyóiratok nem is a melléklapokból nőttek ki: előttük a külföldi lapok példái álltak, elsősorban az almanachok, a német morális hetilapok,

vagy (német közvetítéssel) a francia divatlapok (KÓKAY i.m.: 211.). Batsányi például induló lapja, a *Magyar Museum* első számában más nemzetek példájával hozakodik elő és konkrétan utal Wieland egyik német lapjára, a *Deutes Museum*-ra, amelyről az ő lapja elneveztetett (vö. THIMÁR: i.m. 31.). THIMÁR felmérése szerint a XVIII. században mindössze négy fontosabb magyar nyelvű irodalmi lap volt: a fent említetten kívül Kazinczy *Orpheus*-a (1789–90), Kármán *Uránia*-ja (1794–95) és a *Mindenes Gyűjtemény* (1789–92). Az általa gyűjtött információk alapján ő azt a következtetést vonja le, hogy a XVIII. századi irodalmi folyóiratok címadás tekintetében sokkal egyénibbek, mint a hírlapok, és egyéb újságok. Felhívja ugyanakkor a figyelmet arra is, hogy a *Mindenes Gyűjtemény* ebből a szempontból már a XIX. század címadási szokását előlegezi meg, amennyiben „praktikus tömörséggel, közvetlenül, nem metaforikusan fejezte ki a lap tartalmát” (THIMÁR: i.m. 32.). Az előzmények rövid áttekintése után nézzük meg, mi történik a XIX. században.

Az általam vizsgált 38 címből 25 név folyóiratot, 13 pedig irodalmi melléklapot jelöl. S bár később látni fogjuk, hogy ennek a ténynek van névtani vetülete is, az elemzés során nem teszek különbséget folyóirat és melléklap között. Az így egységesnek tekintett anyagot különböző szempontok szerint csoportosítom, s az így kapott eredmények alapján próbálok meg általános érvényű következtetést levonni.

Az első szempont a címekben szereplő szavak eredetére vonatkozik: ez alapján két fő csoportot különíthetünk el: az idegen és a magyar szavakat tartalmazó címek csoportját.

Idegen szót (is) tartalmazó címek a következők: a) mitológiai eredetűek (a mitológiai nevek feloldását ld. SZABÓ 1992.): *Aurora* (róm.; hajnal istennője), *Hébé* (gör.; ifjúság istennője), *Athenaeum* (gör.; Athéné, a bölcsesség istennője), *Felső Magyarországi Minerva* (róm.; Athéné megfelelője), *Aspasia* („egy éles elméjű, ékesen szóló Miletosbeli asszony”; SZENCZI 1990), *Muzárium* (Wieland epikus tankölteménye után; HALÁSZ 1987: 267.). b) a ’literatúrák’: *Szépliteraturai Ajándék*, *Élet és Literatura*, *Literaturai Lapok*, *Literáriai Csarnok*.

A csak magyar szavakat tartalmazó címeken belül négy alcsoportot állíthatunk fel: a) a benne szereplő szó/szavak régi eredetű/ek: *Hazánk* (haza: XIV. sz.), *Szemlélő* (szemlél: XV. sz.), *Mulattató* (mulattat: XV. sz.), *Társalkodó*, *Nemzeti Társalkodó* (társalkodik: XV. sz.), *Figyelmező* (figyelmez: XV. sz.), *Kedveskedő* (kedveskedik: XVI. sz.), *Kis Követ* (=hírnök: XIII. sz.), *Koszorú* (XIV. sz.), *Sas* (XIII. sz.); b) a benne levő szó/szavak régi eredetű/ek, de a nyelvújítás hozza újra használatba őket: *Regélő Pesti Divatlap*, *Pesti Divatlap*, *Buda-Pesti Divatlap* (divat: Szemere Pál újítása), *Regélő* (rege: Kazinczy újítása. Illetve: Kazinczy magának tulajdonítja e szó újrafelfedezésének érdemét, amikor kiírja Barczafalvy érdekes szavait annak egy művéből: SZILY 1988: 268.), *Lombok* (lomb: Csokonai újítása), Irodalmi *Őr* (őr: Baróti újítása), *Honművész*, *Honderű* (hon: Baróti újítása); c) a benne levő szó/szavak a nyelvújítással jöttek létre: *Közlemények* (Helmeccy Mihály, 1833.), *Rajzolatok*, *Budapesti Rajzolatok* (Bárány Gy. –Torlos J., 1754.), *Életképek*, *Magyar Életképek* (Thewrek József), *Magyar Szépirodalmi Szemle* (szemle: Bartzafalvy, 1787.), *Sürgöny* (Szontagh, 1834.), *Honderű* (derű: Szemere Pál, 1817.), *Honművész* (művész: Bartzafalvy, 1787.), *Irodalmi Őr*, *Ma-*

gyar *szépirodalmi Szemle* (irodalom: Szemere Bertalan, 1840.); d) a nyelvújítási szó idegen szó tükörfordítása: *Zsebkönyv* (<né. almanach), *Regélő Pesti Divatlap*, *Pesti Divatlap*, *Buda-Pesti Divatlap* (<né. Modezeitung <fr. Modejournal).

Amint az a fenti adatokból kiderül, a címek között sokkal több csak magyar szót tartalmazó van, mint olyan, amely idegen elemet tartalmaz. A címükben idegen szavakat tartalmazó lapok nevüket jórészt a görög-római mitológia egy-egy isten-nőjéről kapták, szervesen kapcsolódva ezáltal a XVIII. századi irodalmi lapok címadási szokásához. Az idegen szavak másik alcsoportját, mint azt láttuk, a *literatura* szó és annak változatai alkották. A *literatura* szó a TESz. szerint a múlt század 40-es éveiiig szinte kizárólagos formaként volt használatban az *irodalom* szóval szemben. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az a tény, hogy az *irodalom* szó még nem került bele a Tudós Társaság *Zsebszótárának* köteteibe (1835, 1838.): a német *literatur* szót a szótár *literatura*-ként fordítja. A szó ebben az értelemben azonban *tudományosságot*, *könyvtudományt* jelentett, így a korabeli írók méltán érezhették hiányát egy olyan szónak, amely *szépirodalmat* jelent, s ezt kezdetben a *poézis* és ritkábban a *költészet* szavakkal próbálják kifejezni (KOVALOVSKY 1955: 242.). A *literatura* szó *szépirodalom* jelentése végre 1840-ben születik meg (SZEMERE 1840: I. 200.); a *szépirodalom* szó pedig röviddel ezután, 1843-ban jelenik meg először a *Honderű* első számában. Úgy gondolom, a *literatura* és *irodalom* szavak harca nagyon jól érzékelhető az általam vizsgált anyagban is, hiszen a *literaturák*, mint azt a táblázat is mutatja, 1821 és 1839 közé datálhatók, míg az *Irodalmi Őr* és a *Magyar Szépirodalmi Szemle* a 40-es évek közepére tehető. Az idegen szavaknál – mint láttuk – sokkal nagyobb számban szerepelnek a címekben a nyelvújítás által újonnan létrehozott vagy felújított szavak. Ez a tény arra enged következtetni, hogy a XIX. századi lapok szerkesztői részben folytatták ugyan a megelőző század gyakorlatát, de sok tekintetben eltértek attól. Láttuk, hogy a XVIII. századi folyóiratok melléklapjai kivétel nélkül valamilyen *Musa* névvel ruháztattak fel; a 4 folyóirat közül 2 valamilyen mitológiai nevet viselt, 1 német cím tükörfordítása volt, s csupán 1 címben találunk olyan szavakat, amelyek nem metaforikusan fejezik ki a lap tartalmát. A fenti eredményeket összevetve azt mondhatjuk, hogy bár a folyóiratok címadási szokásai átöröklődnek a XIX. századba, gyakoriságuk nem: a nyelvújítási szavakat tartalmazó címek mellett a mitológiai eredetű és tükörfordításos szavakat tartalmazók egy kicsit háttérbe szorulnak s így az elnevezések egy része már sokkal konkrétabban utal a lap tartalmára.

Legyen tehát most ez – a cím és a tartalom viszonya – a vizsgált anyag rendszerezését meghatározó elv. Ennek alapján két fő csoportot különböztethetünk meg: elvontabb, *irodalmibb* címeket és konkrét utalást tartalmazókat.

Elvontabb jelentést hordozó címeknek tekinthetjük azokat a címeket, amelyek csak egy közös referencia révén utalnak a tartalomra. Ilyenek a) a fentebb felsorolt mitológiai eredetű nevek: *Aurora*, *Hébé*, *Aspasia*, *Felső Magyarországi Minerva*, *Muzáron*, *Athenaeum*, de ilyenek tekintem még b) a *Sas*, *Koszorú*, *Lombok*, *Laura*, *Hazánk*, *Honművész*, *Honderű*, *Sürgöny*, *Kis Követ*, *Szépliteraturai Ajándék*, *Irodalmi Őr* és *Literáriai Csarnok* című lapokat is.

Konkrétabb jelentéssel bíró címeknek azokat tekintem, amelyek közvetlenül utalnak a lap tartalmára, rendeltetésére vagy milyenségére. Ilyenek a) magát a lap-

típust meghatározó címek: *Zsebkönyv, Regélő Pesti Divatlap, Pesti Divatlap, Buda-Pesti Divatlap, Magyar Szépirodalmi Szemle*; b) a lap tartalmára konkrétan utalók: *Rajzolatok, Budapesti Rajzolatok, Életképek, Magyar Életképek, Közlemények*; c) olyanok, melyek a lap tartalmát kevésbé pontosan, de meghatározzák: *Kritikai Lapok, Literatúrai Lapok, Sokféle, Élet és Literatura*; d) a lap rendeltetésére utalók: *Regélő, Regélő Pesti Divatlap, Kedveskedő, Társalkodó, Nemzeti Társalkodó, Mulattató* (= hasznos időtöltésre szánt. Vö: „A Mulattató, amint címje is már jelenti: hasznos időtöltésre van szánva (...)”. Előfizetési jelentés, ismertető, 1838. I. 262., 79. Idézi PONGRÁCZ 1930: 79.), *Szemlélő, Figyelmező*.

Az elvontabb címeket tartalmazó csoporton belül már nem kizárólagosan mitológiai eredetű neveket találunk, hanem olyan köznyelvi szavakat, melyek többkevesebb találékonysággal utalnak az általuk képviselt lapra. A *Sas* esetében például az elnevezés több asszociációs mezőt is megnyit. A lapot olyan szerzők alapították, akiket az Aurora elutasított, így a címben érezhetjük az Aurorából kimaradt szerzők magányos útját, a közismert lappal való szembefordulását, vagy gondolhatunk a sas mint a legelőkelőbb madár fenségére is. A *Koszorú* cím a költői babérkoszorút idézheti fel emlékeinkben, csakúgy mint a Laura név (a latin *laurea* főnév ugyanis babérfát, babérkoszorút jelent), a *Szépliteratúrai Ajándék* pedig arra utalhat, hogy az olvasók a melléklapot mintegy ajándékba kapják a folyóirat mellé. Érdekes még a *Honderű* cím is, amely nevét állítólag onnan kapta, hogy Széchenyi egyszer tréfából *Honderűnek* akarta keresztelni a fővárost, mert nem tetszett neki a Buda és Pest elnevezés (Dévényi–Nemes 1954: 79.). A konkrétabb címek ezzel a csoporttal szemben nem túl eredetiek, tekintve, hogy ezeket a lap tartalma határozza meg, de kétségtelenül megvan az az előnyük, hogy az olvasó tudja, mit tart a kezében. Kivétel ez alól a *Sokféle* c. melléklap, mely éppen a tartalom sokféleségére utal, közvetlenül kapcsolódva ezáltal a XVIII. századi *Minde-nes Gyűjtemény* címadásához. A fenti adatokból tehát láthatjuk, hogy bár elvontabb jelentést hordozó címek még szép számmal keletkeznek, emellett a konkrét utalást tartalmazók száma is jelentősen megnő.

A harmadik csoportosítási szempont a cím külső referenciáira koncentrálna, s azt hivatott feltárni, hogy az egyes címekben találunk-e helynévre utalást vagy nemzetiségi megjelölést, illetve, hogy a címben szerepel-e konkrét utalás a folyóirat irodalmi jellegére. Ennek alapján három csoportot állíthatunk fel: a) a cím helynevet is megjelöl: *Regélő Pesti Divatlap, Pesti Divatlap, Buda-Pesti Divatlap, Budapesti Rajzolatok, Felső Magyarországi Minerva*; b) a cím nemzetiségre utal: *Magyar Életképek, Magyar Szépirodalmi Szemle, Nemzeti Társalkodó, Hazánk, Honderű, Honművés;* c) a címben konkrét utalást találunk az irodalmi jellegre: *Literatúrai Lapok, Literáriai Csarnok, Élet és Literatura, Szépliteratúrai Ajándék, Magyar Szépirodalmi Szemle, Irodalmi Ór*.

A helynévre illetve nemzetiségre utalás kritériuma, mint rendszerező elv THIMÁRNál is szerepel. Eltekintve most attól, hogy THIMÁR nem pusztán irodalmi folyóiratokat vizsgál, nézzük meg, milyen párhuzamokat találunk az általa és általam vizsgált anyag között. A XVIII. századi újságcímek vizsgálata azt az eredményt hozta, hogy a Pesten megjelent 5 újság közül mindössze egy jelöli meg címében a város nevét. Pest alulreprezentáltságára THIMÁR azt a lehetséges választ

adja, hogy az újságok valószínűleg azért nem akarták feltüntetni a város nevét, mert országos olvasókörre számítottak, amihez hozzájárult a pesti értelmiségiek büszkesége is látván a város jelentőségének rohamos növekedését (THIMÁR: i.m. 30.). Ezt a feltételezést látszik alátámasztani az a tény is, hogy Kazinczy – csakúgy, mint a *Magyar Museum* esetében – a **Felső Magyarországi Minerva** helyett egy másik címet javasolt (*Magyar Parnassus*), mondván, hogy ez túl hosszú, semmitmondó és a „feudális partikularizmust” erősíti (THIMÁR: i.m. 31.). Az új cím az ’malthea’ (görög nimfa, aki titokban táplálja és neveli Zeust) lett volna, de Dessewffy végül mégis megtartja az eredeti elnevezést (Mst: 331.). Az általam vizsgált folyóiratok közül 24 pesti, 1 pedig budai kiadású. Amint a csoportosításból kiderül, mindössze 4 címben találunk konkrét utalást a városra – az alulrepresentáltság tehát itt is érzékelhető. Ennek oka meglátásom szerint az lehetett, hogy a város fejlődése éppen a vizsgált korszakban emelkedik nagy jelentőségre, s egyszerűen nem volt szükséges külön megjelölni a város nevét a címekben, hiszen ezek nagy többségükben pesti illetőségűek voltak. Ezt látszik bizonyítani az a tény is, hogy a címekben akkor jelölik meg a várost, ha arra valamilyen okból tényleg szükség van. Így volt ez azoknak a divatlapoknak az esetében, amelyeknek névadói magát a tükörfordított szót, a *divatlapot* választották címül; a *Pesti* jelző ezeknél valószínűleg arra szolgál, hogy az olvasóban tudatosítsa: a már elterjedt és ismert külföldi divatlapoktól eltérően ez egy magyar, a fővárosban összeállított orgánus. A **Budapesti Rajzolatok** és a **Magyar Életképek** esetében hasonló magyarázatot találhatunk, illetve gondolhatunk arra is, hogy ezzel a szerkesztő azt akarta hangsúlyozni, hogy a benne szereplő művek tárgya és referenciális köre a fővárosra, illetve a magyarságra terjed ki. Ez vezet át bennünket a nemzetiségre való utalást tartalmazó címek körébe: ezek a megjelölések valószínűleg egy lap nemzeti jellegére voltak hivatottak utalni. THIMÁR úgy találja, hogy a felvilágosodás korában a magyar nyelvű újságok címében gyakran fordul elő a *magyar* jelző. Szerinte a nemzetiség hangsúlyozása a kor nemzettudatának változásával van kapcsolatban: a régi, hungarus-szemlélettel ellentétben ez a jelenség az újabb, nacionalistább vonalat képviseli (bővebben: BÍRÓ 1995: 117-139.). A XIX. században – úgy tűnik – a *magyar* megjelölés feltüntetése már nem számottevő, hiszen a 38 címből mindössze kettőben szerepel. Ha THIMÁR gondolatmenetét követjük, ez éppen a nemzeti jelleg fenti problémájához kapcsolható, amennyiben a XIX. századra a nemzettudathoz való viszonyulás e kétirányúsága jórészt megszűnt, s helyén egy újabb és egységesebb nemzettudat alakult ki. Ami a harmadik csoportot, az irodalmiságot hangsúlyozó címeket illeti, az ezekben szereplő *irodalom* és *literatura* szavakat megfeleltethetjük a THIMÁR által vizsgált újságokban mind nagyobb gyakorisággal megjelenő *hírvivő*, *hírmondó* vagy bármilyen *hír* előtagú szavaknak, hiszen mindkét csoport valamiképpen a lap jellegére utal.

Végül foglaljuk össze, hogyan viszonyulnak a reformkori címadási szokások a megelőző századéhoz: mennyiben követik azokat, illetve mennyiben térnek el azoktól. Az eddigi vizsgálati móddal ellentétben a folyóiratokat és melléklapokat most külön kell tárgyalnunk, hogy felvázolhassuk: endencia érvényesül külön-külön a két csoporton belül.

Korábban már utaltam arra, hogy a XVIII. századi lapok melléklapjainak elnevezése nem volt túl egyéni. A XIX. század, úgy gondolom, ebben nagyot lép előre. A 'Músa'-k helyett sorra jelennek meg a fantáziadús elnevezések, s még ha a szerkesztők nem is foglalkoznak a melléklapok színvonalával, megpróbálnak érdekes címeket adni nekik. Talán nem túlzás azt mondanunk, hogy ebben néha divatszerű hullámokat követnek: a *Mulattató*, *Kedveskedő*, *Figyelmező* és *Társalkodó*, *Nemzeti Társalkodó* címek erre engednek következtetni.

A folyóiratok, mint azt már láttuk, részben követik a XVIII. század címadási szokásait, sok tekintetben azonban újat hoznak. A mitológiai nevek mellett tömegesen jelennek meg a magyar szavak, főként azok, amelyeket a nyelvújítás hozott létre vagy újított fel. Változás áll be a cím és tartalom viszonyában is: az elvont utalások mellett megjelennek a tartalomra közvetlenül utaló címek is, olykor szó szerint utalva a lap tartalmára vagy fajtájára. Ez a tendencia sokkal inkább jellemzi a folyóiratokat, mint a melléklapokat. Megváltozik a lapok címe abban a tekintetben is, hogy a reformkori folyóiratok általában nem tartják szükségesnek a nemzetiségre vagy a kiadás helyére való utalást, illetve csak abban az esetben élnek ezzel az eszközzel, ha annak különleges funkciója van.

Azt mondhatjuk tehát, hogy a XIX. századi folyóirat- és melléklap-címek alapján véve továbbvizik a XVIII. század szokásrendjét, de sokrétű változtatásokkal azt egy sokkal magasabb és főként eredetibb szintre emelik.

Irodalom:

BÍRÓ 1995: Bíró Ferenc: *A magyar felvilágosodás irodalma*. Bp., 1995.

DÉVÉNYI-NEMES 1954: Dévényi-Nemes: *A magyar sajtó 250 éve*. Bp.

HALÁSZ 1987: Halász Előd: *A Német Irodalom Története*. Bp.

KÓKAY 1979: *A magyar sajtó története* I. Szerk. Kókay György, Bp.

KOVALOVSKY 1955: Kovalovszky Miklós: *Tudományos nyelvünk alakulása: Nyelvünk a reformkorban. Tanulmánygyűjtemény*. Szerk. Pais Dezső, Bp.

Mst: *A Magyar sajtó története*.

PONGRÁCZ 1930: Pongrácz Alajos: *Szépirodalmi folyóirataink 1848-ig*. Budapesti Szemle 218–219.

SZABÓ 1992: Szabó György: *Mitológiai kislexikon*. Bp.

SZEMERE 1840: Szemere Bertalan: *Utazás keleten a világosi napok után* I-II. Pest.

SZENCZI 1990: Szenczi Molnár Albert: *Dictionarium Latinoungaricum*. Bibliotheca Hungarica Antiqua XXV. Bp.

SZILY 1988: Szily Kálmán: *A magyar nyelvújítás szótára*. Bp.

THIMÁR 1996: Thimár Attila: *Adalék XVIII. századi újságjaink címadási szokásaihoz*: Névtani Értesítő 18. 28-32.

	cím	a kiadás		típusa	az újság szerkesztője
		ideje	helye		
1	Zsebkönyv	1821-22	Bécs	almanach	Igaz Sámuel
2	Szépliteraturai Ajándék	1821-28	Pest	melléklap	Szemere Pál
3	Aurora	1821-30 (36)	Pest	almanach	Kisfaludy Károly
4	Hébé	1822-26	Bécs	almanach	Igaz Sámuel
5	Aspasia	1824	Kassa	almanach	Kovacsóczy Mihály
6	Kedveskedő	1824	Bécs	melléklap	Igaz Sámuel-Pánczél
7	Laura	1824	Révkomárom	folyóirat	Gödör József
8	Felső Magyar Országai Minerva	1825-36	Kassa	folyóirat	Dessewffy József
9	Élet és Literatura	1826-27	Pest	folyóirat	Szemere Pál
10	Muzáron	1827-29	Pest	folyóirat	Szemere Pál
11	Sokféle	1828-34	Bécs	melléklap	Márton József
12	Koszorú	1828-44	Pest	melléklap	Vörösmarty Mihály
13	Nemzeti Társalkodó	1830-44	Erdély	melléklap	Pethe Ferenc
14	Sas	1831-33	Pest	folyóirat	Thaisz A.-Csernecky J.
15	Kritikai Lapok	1831-36	Pest	folyóirat	Bajza József
16	Társalkodó	1832-40	Pest	melléklap	Bajza József, Szenvey József
17	Szemlélő	1833, 1836-37	Kassa	divatlap	Kovacsóczy Mihály
18	Honművész	1833-41	Pest	melléklap	Mátray Gábor
19	Regélő	1833-41	Pest	divatlap	Mátray Gábor
20	Rajzolatok	1834-39	Pest	divatlap	Munkácsy János
21	Literaturai Lapok	1836-37	Kassa	melléklap	Kovacsóczy Mihály
22	Figyelmező	1837-41	Pest	melléklap	Bajza J.-Toldy F.
23	Athenaeum	1837-43	Pest	folyóirat	Bajza J.-Toldy F.
24	Lombok	1838	Pest	melléklap	Kunoss Endre
25	Mulattató	1838-39	Erdély	melléklap	Köpe János, Veress György
26	Literáriai Csarnok	1839	Pest	melléklap	Munkácsy János
27	Budapesti Rajzolatok	1839	Pest	divatlap	Munkácsy János
28	Sürgöny	1840	Pest	divatlap	Munkácsy János
29	Közlemények	1841	Pest	divatlap	Kovacsóczy Mihály
30	Regélő Pesti Divatlap	1842-44	Pest	divatlap	Garay J.-Erdélyi J.
31	Magyar Életképek	1843-44	Pest	divatlap	Frankenburg Adolf
32	Honderű	1843-48	Buda	divatlap	P. Horváth Lázár
33	Életképek	1844-48	Pest	divatlap	Frankenburg Adolf
34	Irodalmi Őr	1845-46	Pest	melléklap	Frankenburg Adolf
35	Kis Követ	1846-48	Erdély	folyóirat	Magyari Lajos
36	Magyar Szépirodalmi Szemle	1847	Pest	folyóirat	Erdélyi J.-Henszlmann I.-Toldy F.
37	Hazánk	1847-48	Győr	folyóirat	Kovács Pál
38	Buda-Pesti Divatlap	1848	Pest	divatlap	Vahot Imre

SZABÓ KATALIN VIOLA

A gomba helyneveinkben

Mindeddig kevésbé kutatott, hogy a *gomba* szónak és gombaneveinknek van-e és mi a szerepe, jelentősége tulajdonnév-használatunkban. Ennek a kérdésnek a részleges megválaszolását kísérem meg a továbbiakban. A tulajdonnevek közül ezúttal többnyire csak a helynevekről szólok.